

ЧЕСТВАНЕ НА 40-ГОДИШНИНАТА ОТ ИЗДАВАНЕТО НА СП. „НАСЕЛЕНИЕ“ ОТ БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

проф. д.ик.н Пенка НАЙДЕНОВА

Когато през 80-те години на миналия век в Комисия от експерти наблюдавахме изпълнението на проекти на Отдела за населението към ООН под общата тема за възпроизводствения начин на живот на хората в различията на флората и фауната по света, попаднахме в Букаву и изживях първата си среща с началните издания на сп. Население. Букаву е град от многомилионната Демократична република Конго (по това време наричана Заир), а градът, разположен до езерото Киву, сега е от няколко милиона жители, все така препълнен от хора и в близост до малко известния Център за научни проучвания, разположен в горската местност недалеч от града и то още от времето на Белгийското Конго и началото на университета Лованиум в столицата Киншаса (тогава Леополвилд) под егидата на Университета Льовен в Белгия. За постоянната дейност на този Център за научни изследвания в Екваториална Африка няма съмнение – видно от научния и техническия му състав и печатна продукция. Посетихме библиотеката му. Огромна едноетажна постройка от дърво (стори ми се бялото устойчиво дърво цендзе) в кафяв цвят с девет помещения, стените на които отдолу догоре бяха препълнени с подредени книги.

– Те идват от цял свят и улесняват работата на дисертантите и изследователите – пояснява д-р Минданда Пиер.

Разглеждах възхитена подредбата на книгите и техните стенни поставки от гравирано дърво (като в нашите стари църкви) и накрая се осмелих да попитам: *„При толкова много страни и издания, има ли нещо от моята малка страна – България?“*

„В науката няма малки и големи страни“, завъртя тъмното си лице д-р Минданда. Повика обслужващия „бой“ и му посочи по коя стълба да стигне до един горен рафт. Поднесоха ми две списания – едното в синкав, а другото в червен цвят – на Ветеринарния институт и „Население“ на БАН с първите си няколко книжки. Разлистих ги и...заплаках, особено когато в последното видях отпечатана и моята статия за населението като глобален проблем. Нашата научна мисъл заемаше своето място в света. И заедно с развитието на списанието при все по-улесняващите дигитални средства ставаше част от развитието на науките за населението и демографските процеси – без граници, без предразсъдъци и користност. С присъствието си дори тук – в ловната местност на екваториалната гора.

* * *

ЧЕТИРИДЕСЕТГОДИШНИЯТ ЮБИЛЕЙ

Със самочувствието на творци, приносители за развитието на научните познания за населението и демографските процеси, за усвояване на знанията и запознаване на общностите със същността и значението на демографските политики и на теоретичните концепции при реализирането на историческите и ситуационните закономерности, специфични на страната ни, ние можем да отбележим тържествено и уверено завършването на новия десетгодишен период в развитието на списание „Население“. И заедно с това да предвиждаме научно развитието на населението заедно с развитието на списанието. Защото дългият му и непрекъснат ход в изучаване на населението не само показва нарастване на познанието за населението в неговия все по-широк обхват, но и на методите за неговото системно и интегрирано наблюдение, анализ и прогнозиране.

Четвъртото десетилетие е синтез от достигнатото и утвърждаването на международното му признание за научност и иновативност. Неслучайно то е включено в Централната и Източноевропейската онлайн библиотека във Франкфурт на Майн. Списанието е включено и в WILBERT (Wildauer Bücher E-Medien Recherche-Tool). Не е случайно и, че в изданията му от 2014 г. насам участват повече външни автори и наши автори с преценки и сравнителен анализ с други страни, методи и концепции, с данни за изпълнение и участие във външни, включително международни проекти, конференции и консултации относно демографските процеси и тенденциите в численото и качествено развитие на населението в страната, районите и света. Променят се скоростта и посоките на демографския преход, на възрастовите структури и естествения прираст, на моделите за населението и характера на миграционния процес, социалният модел, качеството и източникът на трудовите ресурси и тяхното място в производствените структури, услугите и духовната сфера. Все повече се налагат обяснения в духа на системния подход и многофакторните въздействия, а наред с това – интегрирането на изследванията и статистическите наблюдения. Списание „Население“ все повече утвърждава началното си наименование, подсказващо, че наименоването от създателите му демографи списание през 1983 г. от членовете на тогавашния Координационен съвет по демография – професорите Анастас Тотев, Минко Минков, Атанас Атанасов, Васил Тодоров, Димитър Василев, Лиляна Спасовска (специалисти статистици, икономисти, социолози, математици) няма да се занимава само с демография, т.е. с процесите на естествения и демографския прираст. Или че ще ги обхваща като среда или обект на други науки и процеси, характеризиращи облика на съвкупното население и неговото развитие – социално и биологично, за което все пак няма развита отделна научна дисциплина. Още в първите си книжки т.нар. поредица „Население“ освен биологичния баланс, вътрешната и външната миграция включва разнородни теми като социология на семейството, регионални и национални икономически процеси и трудови ресурси, квалификация на кадрите, урбанизация, положение на жените, демографска и

социално-икономическа политика, материален и духовен бит на българското население.

През следващите три десетилетия след 1983-1993 г. тематиката се разширява и едновременно концентрира. Съставен е по случай третото юбилейно десетилетие библиографски указател, като разграничените 930 публикации (от периода 1983-2013 г.) са подразделени в 21 рубрики (с превод на авторите и заглавията на английски език). Номенклатурата на библиографския указател е спазвана и в четвъртото десетилетие. Така празнуването на четиридесетилетния юбилей отчита освен посочените 930 публикации в 21 рубрики, още 200 публикации или общо 1130.

Това е изразът на достигнатия от действащата редакционна колегия социален универсален капитал на БАН, неговата продукция по демографски признаци и факторните въздействия върху населението и възпроизводствения му потенциал. Поето от следващото изследователско поколение през третото и четвъртото десетилетие, редактирането на списанието, постановката на проблематиката и интегрирането на научните и практико-приложните приноси придобиха още по-интензивен и свободен демократичен и открит стил. Изявиха се дискуссионни предизвикателства, различни становища за изучаваните обекти и субективни теоретични постановки за събитията. Това увеличи интереса към дискутираните проблеми и авторите, общественото участие, освен на научните звено и университети, т.е. нарасна желанието на учаци и млади хора да знаят повече за населението и неговата демографска съдба, в реализирането на която участват. Списанието вече достига универсалност на сборната проблематика за населението у нас и поредицата предизвикателства на международната и глобалната политика за населението и социално-демографското възпроизводство. И то по различни съвкупности, признаци и подходи: по етнически общности, в териториално времеви отграничения, съобразно демографския преход и възгледите за неговите детерминанти; третирането на демографската криза, катастрофа или депресия и преход; за социалното неравенство, моделирането и признанието му за фактор на възпроизводството на пазарната система; за равнопоставеността и третирането на половите съвкупности; за остаряването и ролята му за структурните промени на населението; основният модел в демографията – таблиците за смъртност и доживяване; раждаемост, брачност и извънбрачни съжителства; подходящ и здравен статус; историческа, теоретична и политическа демография, законодателна дейност – демографска и обща за населението; екология, психология, околна среда, биологичен баланс и много други.

Автори на списанието са научни изследователи, университетски преподаватели, общественици, специалисти от различни професии и възрасти, дейци от неправителствени организации, свободни да изразяват мнението си за постигане на решения, учители и вдъхновители на идеи, докторанти, заявяващи тезите и резултатите в периода на подготовката на дисертационната си защита, също кандидати за академични постове с публикации на части от хабилитационни трудове главно в духа на националната социално-политическа атмосфера, както и на някои външни теоретични и идейни влияния. Публикуваните сведения за ретроспективните и ситуационните наблюдения и анализи са в повечето случаи с национално значение и така – свързани с обществените дейности и държавно-

то управление, с правно въведените политики за населението и демографското поведение и възпитание.

Посочените области показват успеха в стремежа за интегриране на знанията от обществените науки в проучванията на демографските процеси и развитието на населението, в отделни части, тангиращи до системния анализ. Настъпващата епоха на развита дигиталност и иновативност ще подхранва с все по-голяма инициативност и сила научните интеграционни процеси в областите, на които е посветено списанието, както и в нови такива, възникващи в развитието.

Честването на четвъртия десетгодишен юбилей на сп. „Население“ е знакова признателност към авторите и съставителите, към редакционната колегия и към самите читатели в изживения период на прехода на страната в икономиката, както и на демографията към нови форми и подходи за устойчиво развитие и облагодетелстване на населението. То заслужава развитието на наука за него, за което съдейства и нашето дългогодишно научно познавателно, разпространително и възпитателно списание „Население“.

Нека списанието ни има успехи и през следващите години на списване и широко разпространение у нас и зад граница!